

ÜNİTE 3: FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ ÖZETİ

Felsefi problemlerin irdelenmesi ve çözümlenme yollarıyla birlikte felsefenin temel ve alt disiplinleri belirginleşmeye başlar. Bu ünite de temel felsefi disiplinlerden varlık, bilgi, bilim, ahlak, din, siyaset ve sanat felsefeleri her bir alanın temel soruları ekseninde kısaca tanıtılmıştır.

Varlık felsefesi

Felsefenin ortaya çıkışındaki temel problem varlık konusudur. “Var olanı var olması bakımından ele alma” olarak tanımlanan varlık felsefesi bu yüzden “ilk felsefe” olarak görülür. İlk felsefede var olanın nitelikleri, oluşu, özü ve değişimi gibi problemler cevapları aranan önemli konulardır. Felsefenin ortaya çıkışında doğa filozofu olarak isimlendirilen düşünürler; doğanın ilk ve temel unsurunu su, toprak, hava ve ateş gibi doğanın içindeki bazı öğelerde bulmaya çalışmıştır. Fikir ayrılıkları, doğanın ilk nedenleri, ana maddesi, değişimi ve oluşuyla ilgili olmuştur. Varlık felsefesi, bir yandan var olanları açıklamaya çalışan ontoloji olarak nitelendirildiği gibi var olanların ardındaki gerçeği anlamaya çalışan metafizik karşılığında da ifade edilmektedir. Varlıkla ilgili farklı görüş ve kabullerin toplandığı varlık felsefesinde öne çıkan sorular arasında varlığın gerçekliği, varlığın nasıl ve nelerden oluştuğu, bir amaç taşıyıp taşımadığı, insanın varoluşunun anlamı (insanın özü, varoluşu ve özgürlüğü) gibi konular sayılabilir.

Bilgi felsefesi

İnsanın duyumsanabilir veya düşünülebilir olanlara dair sezgi, gözlem veya akıl yürütme etkinlikleriyle ulaştığı betimlemeler veya yaptığı belirlemeler ve kuşaktan kuşağa sürdürülen bu tür aktarımlar (öğrenmeler) **bilgi** olarak ifade edilebilir. Epistemoloji (bilgi kuramı) olarak da bilinen bilgi felsefesi öncelikle bilme ve bilgi fenomeni üzerine odaklanır. Bilgi felsefesinin konusunu daha iyi anlamak için onun bazı ana problemlerine bakmak gerekir. Bu problemlerin bazıları şunlardır: “Doğru bilgi mümkün müdür?”, “Bilginin kaynağı nedir?” Bilginin sınırları ve doğru bilginin ölçütleri nelerdir?” ve “Bilginin güvenilirliği ve değeri nelerdir?”

Bilim felsefesi

Bilim felsefesi; genel olarak bilimin doğasını, yapısını ve işleyişini özel olarak da onun kavramlarını, ilkelerini ve yöntemini sorgulayan felsefedir. Bilim insanları, deney-gözlem yaparak doğadaki olayları sistemli bir şekilde açıklamaya uğraşır. Bilim felsefecisi ise bilim insanlarının yapmış olduğu etkinlikte genel olarak bilim, bilimsel düşünce ve yöntemin yapı ve işleyişini sorgulayarak bilimsel etkinliğin neyi ifade ettiğini ortaya koymaya çalışır. Bilim felsefesi bilim değildir. Çünkü bilim felsefecisi bize doğadaki olaylar hakkında yeni bilgi vermekten çok bilimin yapısı, işleyişi ve insan hayatı üzerine olan etkisini sorgulayarak göstermeye çalışır.

Ahlak felsefesi

İnsan veya başka bir varlığa yönelik her tür düzenleme, ahlaki boyut taşımaktadır. Etik, felsefenin ahlakla ilgilenen ve ahlaki ilkeler üzerine düşünceler yürüten dalıdır. Ahlaki eylemin ve iyiyle kötünün ne olduğunu, irade ve seçmenin ahlaki eylemle ilişkisini, insan yaşamının amacının ne olması gerektiğini, ahlaklı ve erdemli bir yaşayışın hangi öğeleri taşıdığını araştıran felsefe alanıdır. Bir felsefe sistemi olarak etiğin görevi yeni bir ahlak

sistemi geliřtirmek ve buna uyulmasını saęlamak deęil ahlaki iliřkiler üzerinde dūřunmek ve gōrūř elde etmektir. Felsefede ahlakla ilgili birēok konu üzerinde tartiřılmış ve birbirinden farklı gōrūřler ileri sūrūlmūřtır. Ahlak felsefesinin temel sorunları arasında ōne ēıkanlar; iyilik ve kōtūlūęūn ōlēūtū, ōzgūrlūk ve sorumluluk iliřkisi ve evrensel bir ahlak yasasının olup olmadığıdır.

Din felsefesi

Din, felsefe gibi hayatı anlama ve anlamlandırma ēabası iēindedir. Felsefenin bakış aēısı rasyonel tarzda şekillenirken din daha ēok inanē boyutunda şekillenir. Bu iki faaliyetin insana temas ettiği noktalar arasında farklılık bulunması birbiriyle ilişkileri olmadığı anlamını taşıamaz. Felsefe ve din, geēmiřten bu yana ilişki iēinde olan ve insanların ihtiyaēlarına cevap veren alanlardır. Felsefenin dine yōnelmesiyle onun bir alt dalı olarak din felsefesi ortaya ēıkmıřtır. Din felsefesi, dinlere karşı ēıkıř veya onlardan yana olma tavrı iēermez. Din felsefesi, felsefenin din ūzerine rasyonel, tutarlı ve kapsamlı olarak dūřünmesidir. Din felsefesi; dinin ne olduğunu, ilke ve kavramlarını ayrıca ibadet davranışlarını eleştirel tarzda sorgular. İnceleme alanı ilahi ve ilahi olmayan tūm dinlerdir. Din felsefesinin konusunu daha iyi anlamak iēin onun bazı temel problemlerini incelemekte fayda vardır. Bunlar; “Tanrı’nın varlığı ile ilgili gōrūřler nelerdir?”, “Evren sonlu mudur? Sonsuz mudur?” ve “Ōlūmden sonra yaşam var mıdır?” gibi problemlerdir.

Siyaset felsefesi

Siyaset, yōnetmek ve idare etmek anlamına gelmektedir. Siyaset felsefesi ise toplumsal yaşamın pratiklerinden yola ēıkarak siyasetin yapısını belirlemeye yōnelir. Toplumsal yaşantıya yōnelik sistemler dūřünce olarak ortaya konur. Siyaset felsefesi, siyasetin ilgi alanı olan her konunun araştırılmasıdır. Siyaset felsefesi siyaseti oluşturan yapıyı, egemenliğin ve iktidarın kaynağını anlamaya ēalıřmakla birlikte, ōneri sunmayı da hedefler. Filozoflar, geēmiřten bu yana en iyi yōnetimin nasıl olabileceğine dair fikirler ortaya koymuştur. Bu fikirlerle ideal devlet, toplum ve birey kurguları oluşturulmuştur. Siyaset felsefesinde hak, adalet, ōzgūrlūk, iktidarın kaynağının ne olduğu ve ideal devlet dūzenin olup olamayacağı konuları ōne ēıkan problemlerdendir.

Sanat felsefesi

Sanat, insanın gūzellik karřısında duyduęu hayranlık ve heyecanın yaratıcı tekniklerle dıřavurumudur. Sanatta tūm duygu ve dūřünce, inanē ve hayaller bir form kazanır. Sanatēı kendine has bakıř aēısıyla insanı, dūnyayı ve evreni yorumlar. Bu yorumlama, teknik bir hūnerle birleřerek sanatsal ūrūnū oluřturur. Sanat eseri, sanatēı ve ūrūn arasında kōprū gōrevindedir. Eser, esere yōnelen kiřilerle birlikte bařka anlamlar da kazanır. Sanat felsefesi, sanatı tūm yōnleriyle ele alan felsefi bir disiplindir. Sanat felsefesinde sanatın anlamı, sanat eserlerinin ōzellikleri ve sanatta gūzelin ne anlama geldięi gibi felsefi problemler bulunur.